

- Research Article -

⚡ **MARITIME BOUNDARY DELIMITATION PROCESS***

DENİZ ALANLARININ SINIRLANDIRILMASI SÜRECİ

Çağatay ERCİYES** & Murat SÜMER***

ABSTRACT

Achieving an equitable result is the single consideration prescribed by international maritime delimitation law. This article aims to analyze the requirement of achieving an equitable result in the Maritime Boundary Delimitation process in the light of relevant international conventions, customary international law, international jurisprudence and State practice. At present, there is no doubt that maritime delimitation should be governed by equitable principles.

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 19.09.2019 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 14.12.2019 tarihinde birinci hakem; 11.10.2019 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

The views expressed herein are strictly personal, and in no way represent or reflect the views of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey.

** Ambassador, Director General for Bilateral Political & Maritime-Aviation-Border Affairs at the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey (ORCID ID: 0000-0003-3013-4408).

*** LLM, LLB (ORCID ID:0000-0001-9125-0870).

Bu makaleye atıf için; ERCİYES, Çağatay, SÜMER, Murat “Maritime Boundary Delimitation Process” DEHUKAMDER - Cilt: 2/Sayı: 2/Yıl: 2019, s. 415-476.

Keywords: Maritime Boundary Delimitation, Equitable Result, Exclusive Economic Zone, Continental Shelf, Joint Development, Maritime Jurisdiction Areas.

ÖZ

Uluslararası sınırlandırma hukukunun yegâne amacı hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşılmasıdır. İlgili uluslararası sözleşmeler, uluslararası teamül hukuku ve uluslararası içtihatlar ile Devlet uygulamaları ışığında, bu makale Deniz Yetki Alanı Sınırlandırmasında hakkaniyete uygun bir sonuç elde edilmesi gerektiği hususunu irdelemeyi hedeflemektedir. Halihazırda, deniz sınırlandırmasının hakkaniyete uygun ilkeler çerçevesinde yapılması gerektiğine ilişkin hiçbir tereddüt bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Deniz Yetki Alanı Sınırlandırması, Hakkaniyete Uygun Çözüm, Münhasır Ekonomik Bölge, Kıta Sahanelığı, Ortak Geliştirme, Deniz Yetki Alanları

I. INTRODUCTION

Maritime Boundary Delimitation (MBD) has mainly evolved through codification, jurisprudence of international tribunals and progressive developments in international maritime law. The case law, particularly jurisprudence of the International Court of Justice (ICJ), and ad hoc tribunals has also significantly contributed to its development¹. More recently, International Tribunal of the Law of the Sea (ITLOS) has become

¹ UN Doc – DOALOS Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office: Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries, UN Publications, New York 2000, p. 12.

a remarkable contributor as well. ITLOS contributes significantly to the development, interpretation and implementation of international maritime law². It appears that there is probably no other field of international law, which has been developed so exclusively by the judicial mechanisms.

Maritime zones are defined in relation to the Coastal States' jurisdiction over each maritime space. Therefore, Coastal State jurisdiction is the primary element in characterizing the qualifications of maritime spaces. The spatial aspect of Coastal State jurisdiction is defined based on distance from the coast. In this regard, a fair question may arise regarding the delimitation of maritime spaces where the jurisdictions of two or more opposite/adjacent Coastal States overlap. Thus, in overlapping maritime jurisdiction spaces, until MBD is completed, the legal uses of maritime spaces cannot be fully enjoyed. In this respect, the law of maritime delimitation plays an essential role³.

In the light of the above, MBD may be defined as the process of establishing lines separating the spatial ambit of Coastal State jurisdiction over maritime spaces where the legal title overlaps with that of another Coastal State⁴. Within this framework, maritime boundaries have to be delimited between Coastal States for the territorial sea, the exclusive economic zone (EEZ) and the continental shelf (CS). Therefore, depen-

² Attard, D. J.: "Mediterranean Maritime Jurisdictional Claims" in Basedow, Jurgen (Ed.): *The Hamburg Lectures on Maritime Affairs*, Springer, Hamburg Studies on Maritime Affairs 23, 2010, pp. 89-90.

³ Tanaka, Y.: *The International Law of the Sea*, Cambridge University Press, 2012, p. 186.

⁴ Tanaka, Y.: *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation*, Oregon 2006, pp. 1-2.

ding on the available resources, the principles of boundary delimitation are especially matters of immediate concern for States with overlapping maritime area claims. Indeed, different maritime zones of many Coastal States overlap due to their geographical proximities. Therefore, there is a compelling need for determining maritime boundaries through peaceful means between/or among the Coastal States in order to prevent potential conflicts and uncertainties over the sovereign rights and jurisdiction that may arise.

The remarkable extension of Coastal State jurisdiction since the Truman Proclamation of 1945, especially over the CS and subsequently on the EEZ, has increased the importance of the MBD between opposite and adjacent States⁵. As new EEZs are proclaimed in different regions, so does the number of problems has increased. A glance at the map shows the fact that there are many MBDs still to be made. It has been already well established that MBD shall be determined by bilateral agreements. In fact, most of the maritime boundaries that were determined up until now are established by bilateral agreements of the relevant states. It is estimated that there are more than 100 bilateral agreements defining either a delimitation line for a specific maritime zone or a single boundary separating all maritime jurisdiction between States⁶. On the other hand, several problems have been resolved through judicial or arbitral settle-

⁵ Churchill, R.R. / Lowe, A.V.: *The Law of the Sea*, Third Edition, Manchester University Press 1999, p. 181, p. 447.

⁶ Weil, P.: *The Law of Maritime Delimitation – Reflections*, Cambridge, Grotius Publications 1989, pp. 1 - 15.

ment as well⁷. Of an estimated potential maritime claims (430) of 157 Coastal States only about 50 % (214) have been formally resolved and many of these only partially. Furthermore, whilst in the past MBD, confined in scope to such a relatively narrow band of coastal waters was rarely controversial; yet this is no longer the case. Not only are the maritime zones subject to delimitation far broader but offshore activities have become considerably more diverse⁸.

Although, great variety of complicated geographical circumstances are encompassed in MBD process, international dispute resolution mechanisms are expected to decide on maritime delimitation in a principled way, in order to reach an equitable result⁹. According to Article 287¹⁰ of the United Nations Convention on the Law of the Sea 1982 ('the 1982 Convention'), a State can choose: ITLOS, ICJ, an arbitral Tribunal or special arbitral tribunal for the settlement of disputes regarding the maritime delimitation¹¹. In fact, the fundamental principle of MBD is reach-

⁷ Becker-Weinberg, V.: *Joint Development of Hydrocarbon Deposits in the Law of the Sea*, Hamburg 2014, p. 167.

⁸ Hong, S. Y. / Dyke, J. M. V.: *Maritime Boundary Disputes, Settlement Processes and the Law of the Sea*, Boston 2009, pp. 31 - 36.

⁹ Crawford, J.: *Brownlie's Principles of Public International Law*, 8th Edition, Oxford 2012, p.281.

¹⁰ Article 287 Choice of procedure 1. When signing, ratifying or acceding to this Convention or at any time thereafter, a State shall be free to choose, by means of a written declaration, one or more of the following means for the settlement of disputes concerning the interpretation or application of this Convention: (a) the International Tribunal for the Law of the Sea established in accordance with Annex VI; (b) the International Court of Justice; (c) an arbitral tribunal constituted in accordance with Annex VII; (d) a special arbitral tribunal constituted in accordance with Annex VIII for one or more of the categories of disputes specified therein.

¹¹ Yanai, S.: *International Law Concerning Maritime Boundary Delimitation*, Volume I, Oxford p. 312-313.

ing an equitable solution. This article aims to analyze the requirement of achieving an equitable result in the MBD process in the light of relevant international conventions, customary international law, international jurisprudence and State practice.

II. DELIMITATION PROCESS

The process of MBD is a relatively new phenomenon. Many maritime disputes are associated with either sovereignty over islands or their treatment in the context of the delimitation of maritime boundaries. These disputes have become known largely as a result of extended maritime jurisdictional claims made by Coastal States in recent years¹². In the past, with narrow regimes of maritime zones it was possible to construct maritime boundaries on nautical charts or on maps. However, in contemporary world with vastly extended zones of jurisdiction, it is no longer the case. Prior to the possibility for Coastal States were only concerned with the delimitation of a relatively narrow belt in width. However, the 1982 Convention¹³ reflected an expansion of the maritime areas that can be claimed by States. For instance, under the 1982 regime, Coastal States can claim an EEZ up to 200 n.m. and in certain circumstances an extended CS that can go beyond 200 n.m. However, the 1982 Convention does not assist Coastal States largely in the techniques to be used in

¹² Hong, S. Y. and Dyke, J. M. V.: loc. cit.

¹³ Turkey is not party to the 1982 Convention, and she has a Persistent Objector status regarding its certain provisions.

MBD process in order to provide flexibility to the international tribunals and courts so that an equitable result would be achieved in unique cases¹⁴.

Each MBD case presents a set of unique problems stemming from differences in coastline configuration, the presence of islands, seabed morphology, distribution of living and non-living resources, etc. Hence, delimitation on an equitable basis entails to a large measure a number of special/relevant circumstances¹⁵.

The ICJ defines equity as a legal concept in its relevant jurisprudence, which is a direct emanation of the idea of justice. Brownlie has defined equity as ‘considerations of fairness, reasonableness, and policy often necessary for the sensible application of the more settled rules of law’. The fundamental norm of customary international law governing maritime delimitation is that delimitation must be based on the application of equitable criteria and the use of practical methods capable of ensuring equitable result¹⁶.

The equitable principles that governs the delimitation vary due to the relevant circumstances of each particular case. Therefore, concrete relevant circumstances can modify abstract equitable principles. The equitable result could be achieved only if all special/relevant considerations and equitable principles are considered and balanced. Since, determining

¹⁴ Carleton, C.: *Maritime Delimitation in Complex Island Situations - A Case Study on the Caribbean Sea Maritime Delimitation*, Leiden 2006, pp. 153 - 159.

¹⁵ Kapoor, D. C. / Adam, K.: *A Guide to Maritime Boundary Delimitation*, London 1986, p.72.

¹⁶ McIntyre, O.: “Utilization and Environmental Protection of Shared International Freshwater resources – The Role of Equity” Ireland 2013, pp. 113-117.

the relevant circumstances and equitable principles is not an easy task it has been attempted to identify it in the light of its functions.

International tribunals, since 1969, with their judgments on various maritime delimitation cases, gradually developed and elaborated a number of equitable principles. The ICJ, in its 1969 CS judgement stated that the list of equitable principles identified by the Court should not be viewed as exclusive and that these principles need to be viewed as a whole rather than isolation¹⁷. In this case, the ICJ further emphasized that the matter of delimitation is not a question of applying equity simply as a matter of abstract justice but of applying a rule of law which itself requires the application of equitable principles in order to achieve an ultimate equitable result. In the view of ICJ, equitable principles are actual rules of law founded on very general principles of justice and good faith¹⁸.

Moreover, in MBD, the application of equitable principles as a formulation of the law involves considerations of balancing the interests of the parties in the dispute¹⁹. Furthermore, MBD can be seen as harmonizing factor decreasing the tension between geography and law and preventing the escalation between Coastal States within which equity assumes a central role. The uniqueness of the circumstances of each case make generalization upon these delimitations extremely complicated, and since they are motivated primarily by practicality and a spirit of compromi-

¹⁷ Bolukbasi, D.: Turkey and Greece, The Aegean Disputes: A Unique Case in International Law, 2012, pp. 211-215.

¹⁸ Miyoshi, M.: Considerations of Equity in the Settlement of Territorial and Boundary Disputes, London 1993, pp. 11-15.

¹⁹ Ibid at pp. 197-198.

se it may be wrong in any case to attempt to infer strict rules on them. As a matter of fact, the uniqueness of each MBD case is established also by the jurisprudence. Within this framework, the ICJ, in its *Guinea v. Guinea-Bissau* judgment (1985) stated that all delimitations had to be measured against the single goal of producing an equitable solution in the circumstances of each case²⁰.

Similarly, in the *Tunisia/Libya* case, the ICJ decided:

“Clearly each CS case in dispute should be considered and judged on its own merits, having regard to its peculiar circumstances; therefore, no attempt should be made here to over-conceptualize the application of the principles and rules relating to the CS.”²¹.

In the latter case, the ICJ regarded itself as bound to apply equitable principles as part of international law and according to the ICJ, the equitableness of a principle has to be assessed with a view of its usefulness for reaching an equitable result²². In the said case, the Court also considered that equitable principles had to aim an equitable result and depended on the relevant circumstances of the particular case²³.

²⁰ Churchill / Lowe, 182.

²¹ Nelson L. D. M.: “The Role of Equity in the Delimitation of Maritime Boundaries” *The American Journal of International Law*, Vol. 84, No. 4 (1990), pp.837-858.

²² Nelson L. D. M., *loc. cit.*

²³ UN Doc - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs; *Digest of International Cases on the Law of the Sea*, UN, 2007, pp. 62-64.

A) MARITIME ZONES SUBJECT TO DELIMITATION

MBD under the 1982 Convention is principally governed by Articles 15²⁴, 74(1)²⁵ and 83(1)²⁶. The maritime zones which would be in most cases subject to delimitation are the “Territorial Sea”, “EEZ” and “CS” areas. However, no method is suggested for the delimitation of CS/EEZ in Articles 15 and 74. Instead these articles require that delimitation process shall achieve an equitable resolution. Therefore, such solution has to be founded on the basis of international law. Moreover, the said articles also provide the freedom to choose any delimitation formula, method or principle, as long as the end result is equitable. It is clear that Articles 74 (1) and 83 (1) distinguish between the result and the methods which lead to it. In fact, both articles instruct Coastal States with adjacent/opposite coasts to delimit their EEZs and CS, by agreement on the basis of international law in order to achieve an equitable solution²⁷. Hence, it may be stated that, the 1982 Convention obliges the equitable

²⁴ Article 15: “Delimitation of the territorial sea between States with opposite or adjacent coasts Where the coasts of two States are opposite or adjacent to each other, neither of the two States is entitled, failing agreement between them to the contrary, to extend its territorial sea beyond the median line every point of which is equidistant from the nearest points on the baselines from which the breadth of the territorial seas of each of the two States is measured. The above provision does not apply, however, where it is necessary by reason of historic title or other special circumstances to delimit the territorial seas of the two States in a way which is at variance therewith.”

²⁵ Article 74: “Delimitation of the exclusive economic zone between States with opposite or adjacent coasts 1. The delimitation of the exclusive economic zone between States with opposite or adjacent coasts shall be effected by agreement on the basis of international law, as referred to in Article 38 of the Statute of the International Court of Justice, in order to achieve an equitable solution.”

²⁶ Article 83: “Delimitation of the CS between States with opposite or adjacent coasts 1. The delimitation of the CS between States with opposite or adjacent coasts shall be effected by agreement on the basis of international law, as referred to in Article 38 of the Statute of the International Court of Justice, in order to achieve an equitable solution.”

²⁷ Nordquist, M. et al: *The Regulation of CS Development*, Leiden 2013, pp. 325-328.

result. Within this framework, it is an imperative that any inequitable solution must be avoided²⁸.

Of the 320 articles and 9 annexes to the 1982 Convention, only a limited number have direct application to MBD. Two of the Geneva Conventions on the Law of the Sea of 1958, namely the Convention on the Territorial Sea, the Contiguous Zone, and the Convention on the CS, also contain provisions dealing with the delimitation of maritime zones. The differences between the two regimes of the above-mentioned Conventions are significant although both regimes are based on the fundamental rule that the delimitation should be first effected by agreement, which is the cornerstone of maritime boundary delimitation. In accordance with article 311²⁹ of the 1982 Convention, it prevails as between States Parties over the 1958 Geneva Conventions.

In the delimitation process; equidistance, perpendicular line, meridians and parallels, enclaving, parallel lines methods and other means of achieving a delimitation line can be used. Mostly, one or several of the methods stated above, corrected if necessary by equitable principles such as proportionality or non-encroachment will be used in order to achieve a final delimitation line. Nonetheless, a delimitation line can also be reached without any of the methods referred³⁰.

²⁸ Antunes, N. M.: *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation*, Boston 2003, pp. 81 - 112.

²⁹ This Convention shall prevail, as between States Parties, over the Geneva Conventions on the Law of the Sea of 29 April 1958.

³⁰ UN Doc - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs: *Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries*, United Nations, New York, 2000, pp. 47-63.

B) THE ROLE OF AGREEMENTS IN THE MBD

In 1951 Fisheries Case, the ICJ stated that:

“The delimitation of sea areas has always an international aspect, it cannot be dependent merely upon the will of the Coastal State... the validity of the delimitation with regard to other states depends upon international law.”

Therefore, there arises an obligation of ensuring that the delimitation is the result of an agreement between the relevant parties to the dispute as opposed to unilateral claims. Both the 1958 Territorial Sea Convention and the Continental Shelf Convention provide that maritime boundaries should be determined by agreement. This principle is also kept by the 1982 Convention. The ICJ, in its 1969 North Sea Cases, held that States are under an obligation to enter into negotiations with a view to reaching an agreement. The parties are also obliged to conduct meaningful negotiations which will not be the case when either of them insists upon its own unilateral/maximalist position without contemplating any modification of it. The Court also stressed that delimitation agreements must be concluded at in accordance with equitable principles taking all the circumstances in account³¹.

Indeed, a delimitation agreement concluded between two coastal states should not violate the rights and interests of a third coastal state. The delimitation line in the agreement should therefore be ended before it

³¹ Attard, D. J.: *The Exclusive Economic Zone in International Law*, Oxford 1987, pp. 211-229.

reaches the area of overlapping potential claim of a third state. The Courts pay special attention in MBD cases in the construction of the boundary line and confine its limits to preserve the rights of third states.

Furthermore, it is also worth noting that, several Coastal States have agreed to establish joint development zones in order to explore and exploit natural resources within their overlapping maritime areas. This provisional solution might also be useful to defuse the tension in outstanding maritime delimitation disputes and therefore build confidence between the Coastal States paving the way for permanent MBD settlement³².

III. THE INFLUENCE OF RELEVANT CIRCUMSTANCES ON DELIMITATION

Several geographical, historical, political, economic, security or other elements may be taken into account during the MBD process. International jurisprudence has established that the appropriate MBD method is that which takes into account all the circumstances of each case in order to reach an equitable result. Such circumstances may include the configuration of the coasts, the length of the coastlines and the presence of islands, etc. However, for a court, not all factors can be taken into consideration as sole criteria to be applied to delimitation. The ICJ stated in its 1969 Judgment in the North Sea CS Case:

³² Miyoshi M.: *The Joint Development of Offshore Oil and Gas in Relation to Maritime Boundary Delimitation*, University of Durham 1999, p. 48.

“In fact, there is no legal limit to the considerations which States may take account of for the purpose of making sure that they apply equitable procedures, and more often than not it is the balancing-up of all such considerations that will produce this result rather than reliance on one to the exclusion of all others. The problem of the relative weight to be accorded to different considerations naturally varies with the circumstances of the case.”³³.

The idea of special circumstances was first used in Article 12 (1) of the 1958 Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone, and later in Article 15 of the 1982 Convention. These provisions adopted are almost identical. In addition to the reference to the special circumstances made in the first delimitation cases by international tribunals, international jurisprudence has also referred to relevant circumstances. Despite having different wording, both of the concepts are alike in substance and ultimately seek to achieve an equitable and just result³⁴.

As to the relevant circumstances that might require a deviation from the equidistance line in order to obtain an equitable result in the Black Sea Case, the Court identified a substantial difference in coastline length, the impact of small islands and security interest as circumstances that might qualify³⁵.

³³ UN Doc - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs, Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries, United Nations, New York, 2000, pp. 25-26.

³⁴ Becker-Weinberg, V.: Op. Cit., pp. 175-177.

³⁵ Harris, D.: Op.Cit., p. 408.

The practical application of the equitable principles normally involves drawing a boundary line which will produce an equitable result. The configuration of the coast may be relevant where the drawing of an equidistance line may unduly prejudice a state whose coast is particularly concave or convex within the relevant area of the delimitation when compared with that of its neighbors. A substantial difference in the lengths of parties' respective coastlines is likely to be a factor to be taken into consideration in mitigation of an equidistance line so avoid a disproportionate and inequitable result. Prior conduct of the Parties, security and navigational considerations may also be taken into account in maritime boundary delimitation³⁶.

In the *Tunisia v. Libya Case*, the ICJ held that a line close to the coast which neither party had crossed when granting offshore oil and gas concessions and which thus constituted a *modus vivendi* was highly relevant although in *Cameroon v. Nigeria*, the ICJ emphasized that only if such concessions were based on express or tacit agreement between the parties could they be taken into account for the purposes of a delimitation³⁷. The *Cameroon v. Nigeria* judgment was also important due to the fact that it was the eleventh decision regarding MBD and first instance in the case law of the ICJ where the Court adopted the corrective equity approach³⁸.

³⁶ Tanaka, "The International Law of the Sea", 200-213.

³⁷ Shaw, M.: *International Law*, Seventh Edition, Cambridge 2014, pp. 439 - 440.

³⁸ Tanaka, Y.: *Reflections on Maritime Delimitations in the Cameroon Nigeria Case*, *The International and Comparative Law Quarterly*: Apr 2004; 53, 2; ProQuest Social Sciences Premium Collection, pp. 369-371.

A) GEOGRAPHICAL FACTORS

The 1982 Convention sets a goal of achieving an equitable result but remains silent as to the method to achieve it³⁹. However, it is an accepted rule of international law that boundaries shall be established by agreement between the relevant States. This principle can be applied in countless ways using a variety of methods, each suited to a particular situation which takes into account the relevant factors. For example, in the North Sea CS Case, the ICJ ruled that the use of the equidistance method of delimitation was not obligatory and factors to be taken into account should inter alia include the general configuration of the coasts as well as the physical and geological structures and natural resources of the shelf. Another element to be considered was a reasonable degree of proportionality⁴⁰.

Within this framework, firstly, international Courts make a distinction between opposite/adjacent coasts in order to prevent the inequity which may arise from the application of equidistance method. Secondly, concavity or convexity of coasts will be considered as a relevant circumstance. For instance, the ICJ, in the North Sea CS and Libya v. Malta cases regarded the equidistance method as inequitable where coasts are concave on account of the distorting effect produced by that method. And thirdly, general direction of the coast will be taken into account. Finally, proportionality test is applied by the Courts and tribunals. In

³⁹ UN Doc - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs; Digest of International Cases on the Law of the Sea, UN Publications, 2007, pp. 82-84.

⁴⁰ Kapoor, D. C., Kerr, A.: A Guide to Maritime Boundary Delimitation, p. 77.

Tunisia v. Libya, Libya v. Malta, Guinea v. Guinea Bissau, Eritrea v. Yemen, Barbados v. Trinidad and Tobago, Guyana v. Surinam and Romania v. Ukraine cases, proportionality test was applied as a test of the equitableness of the suggested delimitation lines. In other instances, proportionality was used as a factor for shifting provisionally drawn equi-distance lines⁴¹.

The following factors constitute the main factors which could be taken into account during the MBD process⁴²;

-Regional geography (vast ocean, enclosed or semi enclosed sea etc.); the general configuration of the coasts (adjacency, oppositeness, direction, **comparative lengths** concave or convex shape); basepoints; and the presence of islands and rocks or other formations: whether the delimitation involves only islands or islands against mainland coasts etc.

Different elements have been considered in the way islands have been treated. Furthermore, the need for reaching an equitable result has also influenced most of the maritime delimitation agreements which were concluded in reducing to some extent or completely the effect given to the islands. Therefore, according to the circumstances in any case, an island can be given partial effect or it may be ignored totally, especially if they are in the wrong side of the median line and where those islands are in the close proximity to the mainland of the other coastal state. When the size of islands and distance are considered as in the delimita-

⁴¹ Tanaka, "The International Law of the Sea", p. 196-202.

⁴² Crawford, J.: *Op. Cit.*, p. 288.

tion between Australia and Papua New Guinea (1978), islands can be given a reduced effect in a negotiated delimitation. In the aforementioned case, some Australian islands lying within 3 – 4 nautical miles from the coast of Papua New Guinea were given very limited effect. Furthermore, in some situations, no effect was given to islands. For example, the UK agreed in granting no effect to Rockall Island in its delimitation of the CS with Ireland owing to the fact that it would create huge disproportion. Similarly, in the Iran-Qatar delimitation (1969), the Halul Island was ignored because of its disputed sovereignty. In case law, it is self-evident that effect accorded to the islands were relied on the considerations of equity. In particular, the disproportionate effect of the island in the delimitation with regard to the length of its coastline⁴³.

B) NON-GEOGRAPHICAL FACTORS

The following non-exhaustive list contains some of the main elements which could be taken into consideration in the delimitation process as non-geographical factors.

- Economic factors such as hydrocarbon resources and fisheries, socio-economic and demographic factors; historic rights; defense and security interests; navigational factors; environmental factors and presence of third States, etc.

The main interests of States regarding the delimitation of maritime zones beyond territorial sea are dependent on the economic benefits to be de-

⁴³ UN Doc - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs, Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries, United Nations, New York, 2000, pp. 33-35.

rived with the exploitation of the living and non-living resources. Hence, besides geographical factors, States pay attention to economic resources in the areas subject to MBD⁴⁴.

Perhaps, it would be correct to state that MBD between States is usually political, economic or security motivated in nature. In several cases before international tribunals, respectively, security was interpreted as proximity to the coasts by two of the States pleading in those cases. In its *Libya v. Malta CS Case*, the ICJ stated that security considerations were not unrelated to the concept of the CS although in this particular case the Court further made it clear that proximity is important in security concerns. Similarly, arbitral tribunal in the *Guinea v. Guinea-Bissau* case followed this:

“The Tribunal, in the solution adopted, has ensured that each State controls the maritime territories situated opposite its coasts and in their vicinity. This preoccupation constantly guided the Tribunal in its search for an equitable solution. Its primary objective was to avoid one of the Parties, for any reason, seeing rights being exerted opposite its coasts and in their immediate vicinity, which could prejudice its right to development or jeopardize its security.”⁴⁵

⁴⁴ Miyoshi.: “The Joint Development of Offshore Oil and Gas in Relation to Maritime Boundary Delimitation” p. 47-48.

⁴⁵ UN Doc - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs, *Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries*, New York 2000, pp. 42-44.

IV. THE PROCESS OF ACHIEVING AN EQUITABLE RESULT

The concept of equity has been at the core of the law of MBD. At present, there is no doubt that maritime delimitation should be governed by equitable principles in the delimitation of CS/EEZ. There are two significant approaches to such principles. First is the result oriented equity approach, which rejects any obligatory method by stressing the equitable approach and corresponds to the method of the case by case solution. According to the result oriented approach it is solely equitableness which the law of maritime delimitation prescribes. Second approach is named as corrective equity approach, which uses a two-stage method: the equidistance method is applied at a first stage and a shift of the equidistance line may then be envisaged if relevant circumstances requires it. The corrective equity approach follows the idea of the median-equidistant line system as a general rule⁴⁶. The origin of the result oriented equity approach lies in the North Sea CS cases of 1969. The ICJ emphasized the existence of any obligatory method of CS delimitation by saying that;

“...there is no other single method of delimitation the use of which is in all circumstances obligatory. As such it is necessary to seek not one method of delimitation but one goal...”

This approach was also kept in the Tunisia-Libya judgment where the ICJ held that;

⁴⁶ Tanaka, “Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation”, p. 119 - 125.

“The result of the application of equitable principles must be equitable...It is however, the result which is predominant; the principles are subordinate to the goal. The equitableness of a principle must be assessed in the light of its usefulness for the purpose of arriving at an equitable result.”

In stating this, the Court rejected both the mandatory character of equidistance method and the idea of some privileged status to be attributed to equidistance in relation to other methods⁴⁷. In the *Tunisia v. Libya Case* (1982); equity and equitable principles are further discussed. The ICJ emphasized:

“This terminology which is generally used is not entirely satisfactory because it employs the term equitable to characterize both the result to be achieved and the means to be applied to reach this result. It is however, the result which is predominant; the principles are subordinate to the goal. The equitableness of a principle must be assessed in the light its usefulness of a principle must be assessed in the light of its usefulness for the purpose of arriving at an equitable result. It is not every such principle which is in itself equitable; it may acquire result. It is not every such principle which is in itself equitable; it may acquire this quality by reference to the equitableness of the solution.”⁴⁸.

⁴⁷ Tanaka, “Reflections on Maritime Delimitations in the Cameroon Nigeria Case”, p. 382.

⁴⁸ Miyoshi “Considerations of Equity in the Settlement of Territorial and Boundary Disputes”, p. 191 - 198.

The equitable principles as defined judicially since North Sea CS cases have a normative character as a part of general international law. Nonetheless, specific criteria have emerged and these may be formulated as follows;

- (1) Delimitation is to be effected by agreement on the basis of international law, As far as possible neither party should encroach on the natural prolongation of the other, and
- (2) There should be no undue cut off the seaward projection of the coast of either of the states concerned,
- (3) Delimitation is to be effected by the application of equitable criteria and by the use of practical methods capable of ensuring with regard to the geographical configuration of the area and other relevant circumstances⁴⁹.

This was emphasized in *Tunisia v. Libya Case* where ICJ stated that the principles and rules applicable to the MBD are those, which are appropriate for achieving an equitable result. In the *Gulf of Maine Case*, the ICJ came up with two principles reflecting what general international law prescribes in each MBD case; firstly, there cannot be unilateral delimitations, MBD had to be sought and effected by agreement between the parties and secondly, that delimitation is to be effected by the application of equitable criteria and by the use of practical methods capable of ensu-

⁴⁹ Crawford, 288.

ring with regard to the geographic configuration of the area and other relevant circumstances for achieving an equitable result⁵⁰.

Tribunals have attempted to clarify the principles applicable to the MBD over the years. The essence of the 1969 North Sea CS Cases regarding the MBD is that such delimitation must be effected by agreement in accordance with equitable principles⁵¹. ICJ indicated that;

“Whatever the legal reasoning of a Court of Justice, its decisions must by definition be just, and therefore in that sense equitable. When mention is made of a Court dispensing justice or declaring the law, what is meant is that the decision finds its objective justification in considerations lying not outside but within the rules, and in this field it is precisely a rule of law that calls for the application of equitable principles.”⁵².

The ICJ held that equidistance method is not in an obligatory principle of international law and that it does not enjoy any priority or preferential status. This has been the settled jurisprudence of the ICJ since 1969 North Sea CS Cases⁵³. ICJ declared in its *Libya v. Malta Case* (1985), the Court restated its position that the method of equidistance is not a mandatory rule of customary international law. The Court further stated:

“...does not entail that equidistance is the only appropriate method of delimitation, even between opposite or quasi-opposite coasts, nor even

⁵⁰ Shaw, 431.

⁵¹ Becker-Weinberg, 167.

⁵² Jayewardene, H. W.: *The Regime of Islands in International Law*, Leiden 1990, pp. 320 - 329.

⁵³ Nelson, 843.

the only permissible point of departure. The application of equitable principles in the particular relevant circumstances may still require the adoption of another method or combination of methods, of delimitation, even from the outset.”⁵⁴.

ITLOS, in its *Bangladesh v. Myanmar Case* made an overview of the principles and rules applicable to MBD under Articles 74 (1) and 83 (1) of the 1982 Convention, referring that:

“The Tribunal observes that the issue of which method should be followed in drawing the maritime delimitation line should be considered in light of the circumstances of each case. The goal of achieving an equitable result must be the paramount consideration guiding the action of the Tribunal in this connection. Therefore, the method to be followed should be one that, under the prevailing geographic realities and the particular circumstances of each case, can lead to an equitable result.”⁵⁵.

In *Jan Mayen Case* (1993) the ICJ stated that the rules on the delimitation of CS and the EEZ in the 1982 Convention and the line of equidistance/special circumstances rule and CS Convention have the same determination to obtain an equitable delimitation. The special circumstances of conventional law and the relevant circumstances of customary law that have to be taken into account in order to achieve an equitable result⁵⁶.

⁵⁴ Jayewardene, 326 - 328.

⁵⁵ Becker-Weinberg, 173 - 175.

⁵⁶ Churchill / Lowe, 191 - 200.

Majority of the maritime boundaries so far have been established by bilateral agreements rather than by judicial decisions⁵⁷. There is almost no Coastal State that does not have an overlapping maritime jurisdictional zone with at least one another Coastal State. Many maritime boundary issues still pending settlement⁵⁸. However, where there is a need for delimitation of maritime boundaries, it often occurs that no delimitation is actually realized, either because the Coastal States do not feel a need for delimitation or States cannot agree on the applicable rules and principles on realizing MBD process. Nevertheless, until now, most of the existing maritime boundaries have been established by bilateral treaties⁵⁹.

Since extended claims to maritime jurisdiction are of relatively recent phenomenon the maritime boundaries map of the world is yet to be completed. Within this regard, States have the active duty to negotiate in bona fides, with a genuine intention to achieve a positive result acceptable to both sides, to determine their respective maritime boundaries⁶⁰.

MBD is principally governed by Articles 15, 74(1) and 83(1) of the 1982 Convention. As it has been discussed above, the aforementioned provisions establish that, delimitation process must achieve an equitable solution. Within this framework, aforementioned articles also provide the freedom to choose any delimitation method/principle which is likely to produce an equitable solution⁶¹.

⁵⁷ Churchill / Lowe, Loc. Cit.

⁵⁸ Crawford, 281 - 282.

⁵⁹ Miyoshi, Masahiro; Op. Cit., p. 47.

⁶⁰ Hong / Dyke, pp. 30-32.

⁶¹ Antunes, 81 - 112.

Fundamental principle of MBD is reaching an equitable solution. According to this well-established principle, taking into account geographical and other relevant circumstances, islands may be given special treatment. This special treatment may be partial/no effect in generating EEZ or CS if the presence of islands distorts the equitable delimitation. In both State Practice and jurisprudence, there are many cases where the enclaved islands got no effect MBD between states has generated much litigation before the international courts⁶². Therefore, resolving maritime delimitation disputes has become a vital mission for the ICJ and other international tribunals⁶³. It is of paramount importance that third parties refrain from taking sides in overlapping maritime boundary claims and acting as a court on bilateral issues in order to prevent the possible side effects on the MBD process.

In fact, MBD law has been developed through the jurisprudence of international courts. The case law of maritime delimitation shows a constant recourse to ideas of equity or equitable principles. Therefore, with respect to delimitations between States with adjacent coasts, the case law has been less favorable to the equidistance method⁶⁴.

To sum up, the 1982 Convention does not provide any specific method to be applied to achieve an equitable result regarding MBD. However, case law provided various methods on equitable result⁶⁵.

⁶² Harris, 407.

⁶³ Crawford, 280.

⁶⁴ Tanaka, "Reflections on Maritime Delimitations in the Cameroon Nigeria Case", 405.

⁶⁵ See Chapters 2 and 3.

In conclusion it is already well established that equitable principles are at the very center of the MBD⁶⁶. In fact, there is no method of delimitation which is prescribed and enforced by maritime delimitation law or customary international law, therefore it may be stated that achieving an equitable settlement is the single consideration prescribed by international maritime delimitation law.

Coastal States can remarkably benefit from the finalization of their MBD both economically and politically. Furthermore, the peaceful and equitable settlement of maritime boundaries, in light of the principle of good neighborly relations as required by international law, will not only defuse potential conflicts between adjacent and opposite States, but will also enable them to explore and exploit resources in their respective maritime jurisdiction areas⁶⁷. Another possible approach is to establish joint development/management areas for the utilization of hydrocarbon or fisheries resources at sea between the opposite or adjacent coastal states in disputed areas.

BIBLIOGRAPHY

Anastasia Strati et al, *Unresolved Issues and New Challenges to the Law of the Sea* (Boston, Martinus Nijhoff Publishers 2006).

Barbara Kwiatkowska, 'Equitable maritime boundary delimitation, as exemplified in the work of the international court of justice during the

⁶⁶ Tanaka, "The International Law of the Sea", p. 208 - 215.

⁶⁷ Miyoshi, "The Joint Development of Offshore Oil and Gas in Relation to Maritime Boundary Delimitation", p. 48.

presidency of Sir Robert Yewdall Jennings and Beyond' (1997) 28(2) *Ocean Development & International Law* 91.

Chris Carleton, *Maritime Delimitation in Complex Island Situations - A Case Study on the Caribbean Sea Maritime Delimitation* (Martinus Nijhoff, Leiden Netherlands 2006).

D. C. Kapoor and Adam Kerr, *A Guide to Maritime Boundary Delimitation* (London, Sweet & Maxwell 1986).

David Harris, *Cases and Materials on International Law* (7th edn, Sweet and Maxwell 2012).

David Joseph Attard and others (ed), *The IMLI Manual on International Maritime Law, Volume I: The Law of the Sea* (Oxford University Press, 2014).

David Joseph Attard, 'Mediterranean Maritime Jurisdictional Claims: A Review' in Jurgen Basedow (ed), *The Hamburg Lectures on Maritime Affairs* (Springer 2010).

David Joseph Attard, *The Exclusive Economic Zone in International Law* (Oxford, Clarendon Press 1987).

Deniz Bölükbaşı, *Turkey and Greece, The Aegean Disputes: A Unique Case in International Law*, (Rutledge-Cavendish, 2012).

Hiran W. Jayewardene, *The Regime of Islands in International Law* (Leiden Netherlands, Martinus Nijhoff Publishers 1990).

James Crawford, *Brownlie's Principles of Public International Law* (8th edn, Oxford, Oxford University Press 2012).

Malcolm Shaw, *International Law* (7th edn, Cambridge, Cambridge University Press 2014).

Masahiro Miyoshi, *Considerations of Equity in the Settlement of Territorial and Boundary Disputes* (London, Martinus Nijhoff Publishers 1993).

Masahiro Miyoshi, *The Joint Development of Offshore Oil and Gas in Relation to Maritime Boundary Delimitation* (University of Durham 1999).

Myron Nordquist and others, *The Regulation of CS Development* (Leiden, Netherlands, Martinus Nijhoff Publishers 2013).

Nelson L. D. M. 'The Role of Equity in the Delimitation of Maritime Boundaries' (1990) 84(4) *The American Journal of International Law* 837.

Niels Andersen and others, 'International Boundary Disputes: An unfinished tale of Geology, Technology, Money, Law, History, Politics and Diplomacy' (Texas, Offshore Technology Conference 2014) <https://www.academia.edu/9497435/International_Boundary_Disputes_An_unfinished_tale_of_Geology_Technology_Money_Law_History_Politics_and_Diplomacy> as of 20.04.2015.

Nugzar Dundua, 'Delimitation of maritime boundaries between adjacent States' (UN 2007) <http://www.un.org/depts/los/nippon/unnff_programme_home/fellows_pages/fellows_papers/dundua_0607_georgia.pdf> as of 20.04.2015.

Nuno Marques Antunes, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation* (Boston, Martinus Nijhoff Publishers 2003).

Owen McIntyre, *Utilization and Environmental Protection of Shared International Freshwater Resources – The Role of Equity* (Ireland, University College Cork 2013).

Prosper Weil, *The Law of Maritime Delimitation – Reflections* (Cambridge, Grotuis Publications 1989).

Robin Churchill and Vaughan Lowe, *The Law of the Sea* (3rd edn, Manchester University Press 1999).

Seoung-Yung Hong and Jon M. Van Dyke, *Maritime Boundary Disputes, Settlement Processes and the Law of the Sea* (Boston, Martinus Nijhoff Publications 2009).

Shideru Oda, *Fifty Years of the Law of the Sea* (Kluwer Law International 2003).

UN Doc, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs; *Digest of International Cases on the Law of the Sea* (New York, United Nations Publications 2007).

UN Doc, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs; *Digest of International Cases on the Law of the Sea*, United Nations Publications, New York, 2007.

UN Doc, Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs (New York, United Nations Publications 2000).

Vasco Becker-Weinberg, Joint Development of Hydrocarbon Deposits in the Law of the Sea (Hamburg, Springer 2014).

Yoshifumu Tanaka, 'Reflections on Maritime Delimitations in the Cameroon Nigeria Case' (2004) 53(2) The International and Comparative Law Quarterly 396.

Yoshifumu Tanaka, Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation (Oregon, Oxford and Portland 2006).

Yoshifumu Tanaka, The International Law of the Sea (Cambridge, Cambridge University Press 2012).

- Çeviri/Translation* -

DENİZ ALANLARININ SINIRLANDIRILMASI SÜRECİ**

Çağatay ERCİYES*** & Murat SÜMER****

ÖZ

Uluslararası sınırlandırma hukukunun yegâne amacı hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşılmasıdır. İlgili uluslararası sözleşmeler, uluslararası teamül hukuku ve uluslararası içtihatlar ile Devlet uygulamaları ışığında, bu makale Deniz Yetki Alanı Sınırlandırmasında hakkaniyete uygun bir sonuç elde edilmesi gerektiği hususunu irdelemeyi hedeflemektedir. Halihazırda, deniz sınırlandırmasının hakkaniyete uygun ilkeler çerçevesinde yapılması gerektiğine ilişkin hiçbir tereddüt bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Deniz Yetki Alanı Sınırlandırması, Hakkaniyete Uygun Çözüm, Münhasır Ekonomik Bölge, Kıta Sahanelığı, Ortak Geliştirme, Deniz Yetki Alanları

I. GİRİŞ

Deniz Alanlarının Sınırlandırılması (DAS) genel olarak kodifikasyon, uluslararası mahkemelerin içtihatları ve uluslararası deniz hukukundaki

* Dergide yer alan tüm çeviriler bir tercüme bürosu tarafından yapılmış olup, çevirilerden yazarlar sorumlu değildir.

** Bu makalede belirtilen görüşler tamamen kişiseldir ve hiçbir şekilde Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın görüşlerini temsil etmez veya yansıtmaz.

*** Büyükelçi, T.C. Dışişleri Bakanlığı İkili Siyasi İşler & Denizcilik-Havacılık-Hudut Genel Müdürü (ORCID ID: 0000-0003-3013-4408).

**** LLM, LLB (ORCID ID: 0000-0001-9125-0870).

yenilikçi gelişmeler ile evrilmiştir. İçtihat hukuku, özellikle Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) içtihatları ve *ad hoc* mahkemeler bu gelişime büyük oranda katkıda bulunmuştur¹. Yakın zamanda ise, Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi (UDHM) bu sürece büyük ölçüde katkıda bulunan kurumlardan biri olmuştur. UDHM, uluslararası deniz hukukunun gelişimine, yorumlanmasına ve uygulanmasına önemli ölçüde katkı sağlamaktadır². Muhtemelen uluslararası hukukun hiçbir alanı deniz hukukunda olduğu kadar uluslararası yargı mekanizmaları tarafından geliştirilmemiştir.

Deniz alanları Kıyı Devletlerinin deniz alanlarındaki yetkilerine göre tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, Kıyı Devletlerinin yetkisi deniz alanlarının özelliklerini belirlemede ana etmen olarak rol oynamaktadır. Kıyı Devletlerinin yetkisinin mekânsal alanı, sahile olan uzaklığa göre belirlenmektedir. Bu açıdan, doğal olarak iki veya daha fazla zıt/bitişik Kıyı Devletinin yetkisinin kesiştiği noktalarda deniz alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin bir sorun ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden, DAS tamamlanana kadar deniz yargı yetkisinin çakıştığı alanlarda, bu alanların hukuki kullanımı tamamen mümkün olamamaktadır. Bu açıdan, deniz sınırlandırma hukuku önemli bir rol ifa etmektedir³.

¹ UN Doc – DOALOS Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office: Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries, UN Publications, New York 2000, s. 12.

² Attard, D. J.: "Mediterranean Maritime Jurisdictional Claims" in Basedow, Jurgen (Ed.): The Hamburg Lectures on Maritime Affairs, Springer, Hamburg Studies on Maritime Affairs 23, 2010, s. 89-90.

³ Tanaka, Y.: The International Law of the Sea, Cambridge University Press, 2012, s. 186.

Yukarıda maruz hususlar ışığında, DAS, hukuki sahiplik iddialarının başka bir Kıyı Devleti ile çakıştığı denizcilik alanları üzerinde Kıyı Devletlerinin yetkisinin mekânsal çerçevesini birbirinden ayıran hatların oluşturulması süreci olarak da tanımlanabilir⁴. Bu bağlamda, çakışma halinde, Kıyı Devletlerinin deniz alanları kara suları, münhasır ekonomik bölge (MEB) ve kıta sahanlığı (KS) olarak sınırlanmak durumundadır. Bu yüzden, deniz yetki alanı sınırlandırmasının prensipleri özellikle çakışan deniz bölgelerinde, bilhassa kaynakların bulunduğu sahalarda, karşılıklı hak iddia eden Devletler için çözülmesi gereken acil bir sorun teşkil etmektedir. Öte yandan, birçok Kıyı Devletinin deniz bölgeleri coğrafi yakınlıkları nedeniyle kesişmektedir. Bu yüzden, egemenlik hakları ve yetki alanlarına yönelik belirsizlikleri ve olası çatışmaları önlemek amacıyla, Kıyı Devletleri arasında barışçıl yollarla deniz alanlarını belirlemesi önem arz etmektedir.

1945 tarihli Truman Bildirisi'nden bu yana özellikle KS üzerinde ve daha sonra MEB'de olmak üzere Kıyı Devletlerinin deniz yetki alanlarının dikkate değer ölçüde genişlemesi, Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasının zıt ve bitişik kıyıları olan Devletler arasındaki önemini artırmıştır⁵. Keza farklı bölgelerde yeni MEB alanları ilan edildikçe, sorunların sayısı da aynı ölçüde artmıştır. Haritaya kısaca göz gezdirildiğinde, halen tamamlanması gereken pek çok deniz sınırlandırması işlemi olduğu görülmektedir. Esasen, Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasının ikili anlaşmalar

⁴ Tanaka, Y.: Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation, Oregon 2006, s. 1-2.

⁵ Churchill, R.R. / Lowe, A.V.: The Law of the Sea, Third Edition, Manchester University Press 1999, s. 181, s. 447.

çerçevesinde yapılması gerektiği hususu artık yerleşik bir teamül hukuku niteliği arz etmektedir. Bu kapsamda, halihazırda belirlenen deniz sınırlarının ekseriyeti de bütün ilgili devletler arasında tesis edilen ikili anlaşmalara dayanmaktadır. Belirli bir deniz alanı için sınır çizgisi belirleyen veya Devletler arasındaki tüm deniz yetki alanlarına ilişkin tek bir sınır tanımlayan yaklaşık yüz adet ikili anlaşma bulunmaktadır⁶. Diğer taraftan, pek çok deniz yetki alanı ihtilafı ise uluslararası yargı mekanizmaları veya tahkim anlaşması yöntemleriyle çözülmüştür⁷.

157 Kıyı Devleti'nin olası deniz yetki alanı iddialarının (430) yaklaşık olarak %50'si (214) resmi olarak çözülmüştür ancak söz konusu çözümlerin çoğu kısmi niteliktedir. Dahası, geçmişte deniz alanı sınırlandırılmasında daha ziyade kara sularının nispeten dar bir kısmına ilişkin ihtilaflar bulunurken günümüzde durum böyle değildir. Deniz bölgeleri artık daha geniş bir şekilde sınırlandırmaya tabi olup aynı zamanda deniz kıyılarındaki hidrokarbon faaliyetleri de yaygınlaşmıştır⁸.

DAS sürecinde çok çeşitli karmaşık coğrafi koşullar kapsanmasına rağmen, uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmalarının adil bir sonuca ulaşmak için denizcilik sınırlamalarına ilkeli bir şekilde karar vermesi beklenmektedir⁹. BM 1982 tarihli Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin ("1982

⁶ Weil, P.: The Law of Maritime Delimitation – Reflections, Cambridge, Grotius Publications 1989, s. 1 - 15.

⁷ Becker-Weinberg, V.: Joint Development of Hydrocarbon Deposits in the Law of the Sea, Hamburg 2014, s. 167.

⁸ Hong, S. Y. / Dyke, J. M. V.: Maritime Boundary Disputes, Settlement Processes and the Law of the Sea, Boston 2009, s. 31 - 36.

⁹ Crawford, J.: Brownlie's Principles of Public International Law, 8th Edition, Oxford 2012, s. 281.

Sözleşmesi”) 287. maddesine¹⁰ göre, bir Devlet deniz sınırlaması ile ilgili uyuşmazlıkların çözümü için UDHM, Uluslararası Adalet Divanı (UAD) veya tahkim mahkemesine başvurabilir¹¹. Nitekim Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasının temel prensibi hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmaktır. Bu makale ilgili uluslararası sözleşmeler, uluslararası teamül hukuku, uluslararası hukuk ve devlet uygulamaları ışığında DAS sürecinde hakkaniyete uygun bir sonuç elde edilmesi gerekliliğini analiz etmeyi amaçlamaktadır.

II. SINIRLANDIRMA SÜRECİ

Deniz Alanı Sınırlandırması süreci nispeten yeni bir olgudur. Birçok deniz anlaşmazlığı ya adalar üzerindeki egemenlik ya da bu adaların deniz alanlarının sınırlandırılması bağlamında ele alınmaktadır. Bu anlaşmazlıklar büyük ölçüde Kıyı Devletlerinin özellikle son dönemde genişletilmiş deniz yetki alanı iddialarının bir sonucu olarak meydana çıkmaktadır¹². Geçmişte, deniz yetki alanları daha dar kapsamlı olduğu cihetle deniz alanlarını belirlemek nispeten daha kolaydı. Ancak, büyük ölçüde geniş yetki alanları olan günümüzde, bu durum daha karmaşık bir

¹⁰ 287. madde: “Usul seçimi 1. Bir devlet işbu Sözleşmeyi imzalarken, onaylarken veya buna katılırken, veya daha sonraki herhangi bir zamanda, işbu Sözleşmenin yorumlanmasına veya uygulanmasına ilişkin uyuşmazlıkların çözümü için aşağıdaki yollardan bir veya birkaçını yazılı bildiride bulunarak seçmekte serbest olacaktır: a) VI. Ek’e uygun olarak oluşturulan Deniz Hukuku Uluslararası Mahkemesi; b) Uluslararası Adalet Divanı; c) VII. Ek’e uygun olarak oluşturulan bir hakem mahkemesi; d) VIII. Ek’e uygun olarak ve orada belirtilen bir veya birçok çeşit uyuşmazlık için oluşturulan bir özel hakem mahkemesi.”

¹¹ Yanai, S.: *International Law Concerning Maritime Boundary Delimitation*, Volume I, Oxford s. 312-313.

¹² Hong, S. Y. and Dyke, J. M. V.: loc. cit.

nitelik almıştır. 1982 Sözleşmesi¹³ Devletler tarafından hak talep edilebilecek deniz bölgelerinin genişlemesi üzerine odaklandı. Örneğin, 1982 rejimi altında, Kıyı Devletleri 200 deniz miline kadar MEB talep etme hakkına sahiptir ve belirli şartlar altında genişletilmiş KS 200 deniz milinin ötesinde olabilmektedir. Ancak, 1982 Sözleşmesiyle, kendine özgü koşullar bulunan durumlarda hakkaniyete uygun bir sonuç elde edilebilmesi için uluslararası yargı mekanizmalarına esneklik sağlayacak şekilde özel teknikler belirlenmemiştir¹⁴.

Her DAS durumu, kıyı şeridi düzenlemesi, adaların varlığı, deniz yatağı morfolojisi, canlı ve cansız kaynakların dağılımı gibi pek çok farklılıktan ortaya çıkan farklı sorunlar ihtiva etmektedir. Bu yüzden, hakkaniyet temelli bir sınırlama yapmak pek çok özel/ilgili koşulu dikkate almayı zorunlu kılmaktadır¹⁵.

UAD içtihatlarında hakkaniyete uygun çözümü adaletin tecellisi olarak tanımlamaktadır. Brownlie, hakkaniyete uygun çözümü “genellikle belirli hukuk kurallarının daha mantıklı bir uygulaması için gerekli olan adaletin, mantığın ve politikaların göz önünde bulundurulması” olarak tanımlamıştır. Deniz sınırlamasını düzenleyen geleneksel uluslararası hukukun temel normu, sınırlamanın, hakkaniyete uygun ölçütlerin uygu-

¹³ Türkiye 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde taraf değildir ve bu sözleşmenin belirli hükümlerine karşı “İsrarlı İtirazcı” durumundadır.

¹⁴ Carleton, C.: *Maritime Delimitation in Complex Island Situations - A Case Study on the Caribbean Sea Maritime Delimitation*, Leiden 2006, s. 153 - 159.

¹⁵ Kapoor, D. C. / Adam, K.: *A Guide to Maritime Boundary Delimitation*, London 1986, s. 72.

lanmasına ve adil sonuç sağlayabilecek pratik yöntemlerin kullanımına dayanması gerektiğidir¹⁶.

Sınırlamayı belirleyen hakkaniyete uygun prensipler her vakanın koşullarına göre değişiklik gösterir. Bu yüzden, somut durumlar, soyut adil prensipleri değiştirebilir. Hakkaniyete uygun sonuç, yalnızca tüm özel/ilgili hususlar ve hakkaniyet prensipleri değerlendirildiğinde ve dengelendiğinde elde edilebilir. İlgili koşulların ve hakkaniyet ilkelerinin belirlenmesi kolay bir işlem olmadığından, konu daha ziyade işlevleri ışığında tanımlanmaya çalışılmıştır.

1969'dan beri, çeşitli deniz sınırlandırma davalarında uluslararası mahkemeler zaman içerisinde birden fazla hakkaniyete uygun prensip geliştirmişlerdir. UAD, 1969 tarihli KS kararında, Divan tarafından belirlenen hakkaniyet ilkelerinin listesinin münhasır olarak görülmemesi ve bu ilkelerin tecrit yerine bir bütün olarak görülmesi gerektiğini ifade etmiştir¹⁷. Bu durumda, UAD, sınırlandırma konusunun hakkaniyeti yalnızca soyut bir adalet kavramı olarak uygulamak değil aynı zamanda adil bir sonuca ulaşabilmek için hakkaniyet ilkelerini uygulamayı gerektiren hukukun üstünlüğünü yerine getirmek olduğunu vurgulamıştır. Divan'ın görüşüne göre, hakkaniyet ilkeleri, genel adalet ve iyi niyet ilkelerini temel alan gerçek hukuk kurallarıdır¹⁸.

¹⁶ McIntyre, O.: "Utilization and Environmental Protection of Shared International Freshwater resources – The Role of Equity" Ireland 2013, s. 113-117.

¹⁷ Bolukbasi, D.: Turkey and Greece, The Aegean Disputes: A Unique Case in International Law, 2012, s. 211-215.

¹⁸ Miyoshi, M.: Considerations of Equity in the Settlement of Territorial and Boundary Disputes, London 1993, s. 11-15.

Bununla birlikte, Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasında hakkaniyet ilkelerinin bir hukuk formülü olarak uygulanması, anlaşmazlık içerisinde olan tarafların çıkarlarının dengelemesini de içerir¹⁹. Ayrıca DAS, coğrafya ve hukuk arasındaki gerilimi azaltan ve hakkaniyetin merkezi bir rol üstlendiği Kıyı Devletleri arasındaki gerginliği önleyen uyumlaştırıcı bir faktör olarak görülebilir. Her davanın koşullarının farklılıklar arz etmesi, bu sınırlandırmalar hakkında genelleme yapılmasını oldukça karmaşık hale getirmektedir. Nitekim her DAS davasının benzersiz olması da içtihatlarda ortaya konmuştur. Nitekim bu çerçevede, UAD, Gine / Gine-Bissau kararında (1985), tüm sınırlamaların, her davanın koşullarında adil bir çözüm üretme hedefine göre belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir²⁰.

Benzer bir şekilde, UAD Tunus/Libya davasında şu karara varmıştır:

"Açıkça anlaşmazlık konusu olan her bir KS davası, kendine özgü koşulları göz önünde bulundurularak kendi koşullarına göre incelenmeli ve değerlendirilmelidir; bu nedenle, burada KS ile ilgili ilke ve kuralların uygulanması aşırı kavramsallaştırmaya çalışılmamalıdır."²¹.

İkinci durumda, UAD, uluslararası hukukun bir parçası olarak hakkaniyet ilkeleri uygulamak zorunda olduğuna karar verdi ve Divan'a göre, bir ilkenin hakkaniyeti, adil bir sonuca ulaşmada yararlılığı açısından

¹⁹ Ibid s. 197-198.

²⁰ Churchill / Lowe, 182.

²¹ Nelson L. D. M.: "The Role of Equity in the Delimitation of Maritime Boundaries" The American Journal of International Law, Vol. 84, No. 4 (1990), s. 837-858.

değerlendirilmelidir²². Söz konusu davada, Divan aynı zamanda hakkaniyet ilkelerin adil sonuçları hedeflemesi gerektiğine ve ilgili davanın özel koşullarına bağlı olduğunu belirtmiştir²³.

A) SINIRLANDIRMAYA TABİ OLAN DENİZ ALANLARI

1982 Sözleşmesi kapsamındaki DAS 15²⁴, 74(1)²⁵ ve 83(1). maddelerine tabidir²⁶. Çoğu durumda sınırlandırmaya tabi tutulacak alanlar "Karasuları", "MEB" ve "KS" alanlarıdır. Ancak, 15 ve 74. maddelerde KS/MEB sınırlaması için herhangi bir yöntem belirtilmemiştir. Bunun yerine, sınırlama süreçlerinde hakkaniyete uygun bir çözüme varılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, hakkaniyete uygun bir çözüm bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte, bahsi geçen maddeler, sonuç hakkaniyete uygun olduğu sürece sınırlandırma sürecinde herhangi bir formülün, yöntemin veya ilkenin kullanılabilmesine yönelik özgürlük

²² Nelson L. D. M., loc. cit.

²³ UN Doc - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs; Digest of International Cases on the Law of the Sea, UN, 2007, s. 62-64.

²⁴ 15. madde: "İki devletin sahilleri bitişik veya karşı karşıya olduğunda, aralarında aksine anlaşma olmadıkça, bu devletlerden ne birinin ne de diğerinin kendi karasularını, bütün noktaları, bu iki devletin her birinin karasularının genişliğinin ölçülmeyle başladığı esas hatların en yakın noktalarından eşit uzaklıkta bulunan orta hattın ötesine uzatmaya hakkı yoktur. Bununla beraber bu hüküm, tarihi hakların veya diğer özel durumların varlığı nedeniyle, her iki devletin karasularının başka şekilde sınırlandırılmasının gerekli olduğu durumlarda uygulanmaz."

²⁵ 74. madde: "Sahilleri Bitişik veya Karşı Karşıya Bulunan Devletlerarasında Münhasır Ekonomik Bölgenin Sınırlandırılması 1. Sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler arasında münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılması, hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmak amacıyla, Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 38. maddesinde belirtildiği şekilde uluslararası hukuka uygun olarak anlaşma ile yapılacaktır."

²⁶ 83. madde: "Sahilleri Bitişik veya Karşı Karşıya Bulunan Devletler Arasında Kıta Sahaneliğinin Sınırlandırılması 1. Sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler arasında kıta sahanlığına sınırlandırılması, hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmak amacıyla, Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 38. maddesinde belirtildiği şekilde, uluslararası hukuka uygun olarak anlaşma ile yapılacaktır."

tanımlanmaktadır. 74 (1) ve 83 (1). maddeler açık bir şekilde sonuç ve bu sonuca giden yöntemler arasındaki farkı belirtir. Nitekim iki madde de, adil bir çözüme ulaşabilmek için, komşu/zıt kıyıları olan Kıyı Devletlerine MEB ve KS'nı uluslararası hukuk temelinde anlaşarak sınırlandırma yapılmasını öngörmektedir²⁷. Dolayısıyla, 1982 Sözleşmesi'nin hakkaniyete uygun sonucu zorunlu kıldığı söylenebilir. Bu çerçevede, adil olmayan herhangi bir sonuçtan kaçınılması elzemdir²⁸.

Diğer taraftan 1982 Sözleşmesinin yalnızca küçük bir kısmının DAS'a doğrudan etkisi bulunmaktadır. 1958 Deniz Hukuku Cenevre Sözleşmelerinden ikisi, yani Kara Suları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi ve Kıta Sahaneliği Sözleşmesi, deniz bölgelerinin sınırlandırılmasıyla ilgili hükümler de içermektedir. Yukarıda belirtilen Sözleşmelerin rejimi arasındaki farklar önemlidir ancak iki rejim de sınırlamanın ilk olarak deniz alanı sınırlamasının temel taşı olan anlaşma ile gerçekleştirilmesi gerektiği kuralına dayanmaktadır. 1982 Sözleşmesinin 311. maddesi²⁹ uyarınca, Taraf Devletler arasında 1958 Cenevre Sözleşmelerinden önce geçerli sayılır.

Sınırlama sürecinde; eş uzaklık, dikey çizgi, meridyenler ve paraleller, kuşatma, paralel çizgiler yöntemi ve sınırlama çizgisini elde edilebilecek diğer yollar kullanılabilir. Çoğunlukla, yukarıda belirtilen yöntemlerden biri veya birkaçı, gerektiğinde orantılılık veya hakkaniyet gibi ilkeleriyle düzeltilerek, nihai bir sınırlandırma çizgisi elde etmek için kullanılacak-

²⁷ Nordquist, M. et al: The Regulation of CS Development, Leiden 2013, s. 325-328.

²⁸ Antunes, N. M.: Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation, Boston 2003, s. 81 - 112.

²⁹ Bu Sözleşme, Taraf Devletler arasında olduğu gibi, 29 Nisan 1958 tarihli Deniz Yasası Cenevre Sözleşmeleri üzerinde de geçerli olacaktır.

tır. Buna rağmen, sınırlama çizgisi yukarıda verilen herhangi bir yöntemle bağli kalınmadan da elde edilebilir³⁰.

1982 Sözleşmesinin belirli koşullar altında çizilecek olan deniz bölgelerine ilişkin hükümlerinde, düz taban çizgileri, kara sularının dış sınırları, birleşik bölge, Kıta Sahanelığı ve MEB ölçüldüğü için taban çizgilerinin önemini artırmıştır. Ayrıca, taban çizgilerinin her zaman deniz alanı sınırlamaları için temel noktalar olarak kullanılmadığı da belirtilmelidir³¹. Taban çizgileri şu şekilde sınıflandırılabilir; normal taban çizgileri, kayalıklar, düz taban çizgileri, takımada taban çizgileri, nehir ağızları, koylar, limanlar ve liman ağızları. Karadeniz Davasında, UAD, 1982 Sözleşmesi'ne uygun olarak Kıyı Devletinin ilgili taban noktaları belirleyebileceğini, ancak yine de bunun her zaman uluslararası bir yönü olan bir uygulama olduğunu belirtti³².

B) DENİZ ALANI SINIRLAMASINDA ANLAŞMALARIN ROLÜ

1951 yılındaki Balıkçılık Davasında, UAD:

"Deniz alanlarının sınırlandırılmasının her zaman uluslararası bir boyutu vardır, bu sınırlama yalnızca Kıyı Devletinin isteğine dayanamaz... sınırlandırmanın diğer devletler tarafından geçerli sayılması uluslararası hukuka dayanır."

³⁰ UN Doc - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs: Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries, United Nations, New York, 2000, s. 47-63.

³¹ BM Belgesi - Deniz Alanlarının Sınırlandırılması El Kitabı, Okyanus İşleri Bölümü ve Hukuki İşler Deniz Hukuku Birimi,, Birleşmiş Milletler, New York, 2000, s. 3-11.

³² Harris, 335.

Dolayısıyla, sınırlamanın tek taraflı taleplerin aksine anlaşmazlığın ilgili tarafları arasında yapılan bir anlaşmanın sonucu olmasını sağlama yükümlülüğü doğmaktadır. Hem 1958 Kara Suları Sözleşmesi ve Kıta Sahaneliği Sözleşmesi deniz alanlarının anlaşma ile belirlenmesini öngörmektedir. Bu ilke aynı zamanda 1982 Sözleşmesinde de korunmaktadır. UAD 1969 Kuzey Denizi Davalarında, Devletlerin bir anlaşmaya ulaşmak için müzakere yapma zorunlulukları olduğuna karar vermiştir. Taraflar ayrıca, herhangi bir değişiklik yapılmasını düşünmeden kendi tek taraflı / aşırıcı pozisyonunda ısrar ettiklerinde geçerli olmayacak anlamlı müzakereler yapmakla yükümlüdürler. Divan aynı zamanda sınırlama anlaşmalarının tüm koşulları göz önünde bulundurarak adil ilkelerle yapılması gerektiğini de vurgular³³.

Elbette, iki ülke arasında ulaşılan sınırlama anlaşmaları üçüncü bir kıyı devletinin haklarını ve çıkarlarını ihlal etmemelidir. Dolayısıyla, anlaşmadaki sınırlandırma çizgisi üçüncü bir devletin olası bir hak talebinde bulunabileceği alana gelmeden sonlandırılmalıdır. Mahkemeler DAS davalarında sınır çizgisinin oluşturulmasına ve üçüncü devletlerin haklarını korumak için sınırlanmasına özellikle dikkat etmektedir.

Bununla birlikte, Kıyı Devletlerinin kesişen deniz alanlarının içerisinde bulunan doğal kaynakları keşfetmek ve kullanmak amacıyla ortak kullanım bölgeleri oluşturma konusunda zaman zaman anlaşıklarını belirtmek gerekmektedir. Bu geçici nitelikteki çözüm aynı zamanda deniz sınırlama anlaşmazlıklarındaki gerilimi ortadan kaldırmak ve bu nedenle

³³ Attard, D. J.: *The Exclusive Economic Zone in International Law*, Oxford 1987, s. 211-229.

Kıyı Devletler arasında kalıcı DAS uzlaşmasının önünü açan bir güven ortamı oluşturmak için de yararlı olabilir³⁴.

III. İLGİLİ KOŞULLARIN SINIRLAMAYA ETKİSİ

Pek çok coğrafi, tarihi, siyasi, ekonomik, güvenlik veya diğer unsurlar DAS sürecinde dikkate alınabilir. Uluslararası içtihat uygun DAS yönteminin, adil bir sonuca ulaşılabilmesi için tüm koşulları değerlendiren yöntem olduğunu belirtmiştir. Bu tür koşullar, kıyıların düzenlenmesi, kıyı çizgilerinin uzunluğu ve adaların varlığı gibi şeyleri içerebilir. Ancak, bir mahkeme için bu etkenlerin hepsi sınırlamaya uygulanacak tek ölçüt olamaz. UAD 1969 yılında Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı Davasında şu karara varmıştır:

“Aslında, Devletlerin adil prosedürler uyguladıklarından emin olmak için dikkate alabilecekleri hususların yasal bir sınırı yoktur ve genellikle bu sonuca ulaştıracak olan şey bir hususa odaklanıp diğerlerini dışlamak değil, hepsinin arasında denge kurmaktır. Farklı hususlara göreceli ağırlık vermek, davanın koşullarına bağlı olarak değişmektedir.”³⁵

Özel koşullar fikri ilk olarak 1958 Kara Suları Anlaşması ve Birleşik Bölge Sözleşmesinin 12 (1). maddesinde ve sonrasında 1982 Sözleşmesinin 15. maddesinde kullanılmıştır. Kabul edilen hükümler neredeyse aynıdır. Uluslararası mahkemelerdeki ilk sınırlama davalarında atıfta

³⁴ Miyoshi M.: The Joint Development of Offshore Oil and Gas in Relation to Maritime Boundary Delimitation, University of Durham 1999, s. 48.

³⁵ UN Doc - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs, Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries, United Nations, New York, 2000, s. 25-26.

bulunulan özel şartların yanı sıra, uluslararası içtihat de ilgili koşullara atıfta bulunmuştur. Farklı şekilde ifade edilmesine rağmen, iki kavram da temelde benzer olup hakkaniyete uygun bir sonuç elde etmeyi amaçlar³⁶.

Karadeniz Davasında hakkaniyete bir sonuç elde etmek için eşit uzaklık çizgisinden sapma gerektirebilecek ilgili koşullara ilişkin olarak, Divan, kıyı şeridi uzunluğunda, küçük adaların etkisinde ve güvenlik çıkarlarında önemli farklar belirlemiştir³⁷.

Adil ilkelerin pratik uygulaması normalde hakkaniyete uygun bir sonuç verecek bir sınır çizgisi çekmeyi içerir. Kıyıların biçimi, bir eşit uzaklık çizgisinin çizilmesinin, kıyıların komşularınıninkine kıyasla sınırlandırmanın ilgili alanı içinde özellikle içbükey veya dışbükey olduğu bir duruma zarar verebileceği durumlarda uygun olabilir. Tarafların ilgili kıyı çizgilerinin uzunluklarındaki önemli bir farkın, bir eşit uzaklık çizgisinin azaltılmasında dikkate alınması gereken bir faktör olması muhtemeldir. Bazı durumlarda özel koşulların varlığı geçici eşit uzaklık hattının değiştirilmesini haklı gösterebilir. Taraflar arasında görüşülmeden önce, deniz alanı sınırlamasında güvenlik ve seyir hususları da dikkate alınabilir³⁸.

Tunus/Libya Davasında, UAD kıyıya yakın, petrol ve doğalgaz imtiyazı verirken hiçbir tarafın geçmediği ve bu nedenle bir geçici anlaşma oluşturan çizginin son derece önemli olduğuna karar verirken, Kamerun/Nijerya Davasında, bu tür imtiyazların yalnızca taraflar arasındaki açık veya zımni anlaşmalar olması durumunda sınırlandırma sürecinde

³⁶ Becker-Weinberg, V.: Op. Cit., s. 175-177.

³⁷ Harris, D.: Op.Cit., s. 408.

³⁸ Tanaka, "The International Law of the Sea", s. 200-213.

dikkate alınabileceğini vurgulamıştır³⁹. Kamerun / Nijerya kararı, DAS ile ilgili on birinci karar olması ve Mahkemenin düzeltici eşitlik yaklaşımını benimsediği UAD içtihadında bir ilk olması nedeniyle de önem arz etmektedir⁴⁰.

A) COĞRAFİ ETMENLER

1982 Sözleşmesi adil bir sonuca ulaşılması hedefini koymakta ancak bu sonuca ulaşmak için kullanılacak yöntem konusunda sessiz kalmaktadır⁴¹. Diğer taraftan, sınırların belirlenmesinin ilgili Devletlerin anlaşmasına bırakılması uluslararası hukukun kabul gören bir kuralıdır. Bu ilke, tüm ilgili etmenleri göz önünde bulunduran ve belirli durumlara uygun pek çok farklı yöntem kullanılarak uygulanabilir. Örneğin, Kuzey Denizi Kıta Sahaneliği Davasında, UAD sınırlamanın eş uzaklık yönteminin kullanılmasının zorunlu olmadığını ve değerlendirilen etmenlerin kıyıların genel düzenlenmesi ile birlikte fiziksel ve jeolojik yapıların ve sahanlığın doğal kaynaklarını da içermesi yönünde karar vermiştir. Dikkate alınması gereken bir diğer unsur da makul orantılılıktır⁴².

Bu çerçevede öncelikle, uluslararası Mahkemeler eş uzaklık yönteminin uygulanmasından kaynaklanabilecek eşitsizliği önlemek için zıt/bitişik kıyıların arasındaki farkı belirler. İkinci olarak, kıyıların içbükeyliği ve

³⁹ Shaw, M.: *International Law*, Seventh Edition, Cambridge 2014, s. 439 - 440.

⁴⁰ Tanaka, Y.: *Reflections on Maritime Delimitations in the Cameroon Nigeria Case*, *The International and Comparative Law Quarterly*: Apr 2004; 53, 2; ProQuest Social Sciences Premium Collection, s. 369-371.

⁴¹ UN Doc - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs; *Digest of International Cases on the Law of the Sea*, UN Publications, 2007, s. 82-84.

⁴² Kapoor, D. C., Kerr, A.: *A Guide to Maritime Boundary Delimitation*, s. 77.

dışbükeyliği ilgili bir koşul olarak değerlendirilecektir. Örneğin, UAD Kuzey Denizi Kıta Sahanelığı ve Libya/Malta davalarında eş uzaklık yöntemini, bu yöntemle üretilen bozulma etkisi nedeniyle kıyıların içbükey olduğu durumlarda eşitsiz olarak görmüştür. Üçüncü olarak, kıyının genel yönü dikkate alınacaktır. Son olarak, orantılılık testi Mahkemeler tarafından uygulanır. Orantılılık testi, Tunus/Libya, Libya/Malta, Gine/Gine Bissau, Eritre/Yemen, Barbados/Trinidad ve Tobago, Guyana/Surinam ve Romanya/Ukrayna davalarında, önerilen sınırlama çizgileri için eşitlik testi olarak yapıldı. Diğer durumlarda orantılılık, geçici olarak çizilen eş uzaklık çizgilerini kaydırmak için bir etmen olarak kullanılmıştır⁴³.

Aşağıdaki etmenler DAS sürecinde dikkate alınabilecek ana etmenleri oluşturmaktadır⁴⁴;

-Bölgesel coğrafya (geniş okyanus, kapalı veya yarı kapalı deniz vb.); kıyıların genel biçimi (bitişiklik, zıtlık, yön, **karşılaştırmalı uzunluklar**, içbükey veya dışbükey şekil); esas hatlar, adaların, kayaların veya diğer formasyonların mevcudiyeti: sınırlamanın yalnızca adaları veya anakara kıyısına karşı olan adaları kapsayıp kapsamadığı vb.

Adalar konusunda pek çok farklı etmen değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, hakkaniyete uygun bir sonuca ulaşma ihtiyacı adalara verilen etkinin kısmen veya tamamen azaltılmasıyla sonuçlanan pek çok deniz alanı sınırlandırma anlaşmasını da etkilemiştir. Bu sebeple, herhangi bir

⁴³ Tanaka, "The International Law of the Sea", s. 196-202.

⁴⁴ Crawford, J.: Op. Cit., s. 288.

davadaki koşullara göre, adalara, özellikle ortay hattın yanlış tarafında oldukları ve diğer kıyı devletlerinin anakarasına yakın olduğu durumlarda, kısmi etki verilebilir veya tamamen görmezden gelinerek hiç etki verilmeyebilir. Avustralya ve Papua Yeni Gine (1978) arasındaki sınırlamada adaların büyüklüğü ve mesafe düşünüldüğünde, adalara müzakerede edilmiş bir sınırlamada daha az etki verilebilir. Sözü edilen davada, Papua Yeni Gine sahilinden 3-4 deniz mili içinde yer alan bazı Avustralya adalarına çok sınırlı bir etki verilmiştir. Ayrıca, bazı durumlarda adalara herhangi bir etki verilmemiştir. Örneğin, İngiltere, büyük orantısızlık yaratacağı için İrlanda ile Kıta Sahanlığı sınırlandırmasında Rockall Adası'na hiçbir etki vermemeyi kabul etmiştir. Benzer bir şekilde, İran-Katar sınırlandırmasında (1969), egemenlik konusunda tartışmaya yol açtığı için Halul Adası görmezden gelinmiştir. İçtihat hukukunda adalara verilen etkinin hakkaniyet prensibine dayandığı aşıkardır⁴⁵.

B) COĞRAFİ OLMAYAN ETMENLER

Aşağıdaki liste, sınırlandırma sürecinde coğrafi olmayan etmenler olarak dikkate alınabilecek bazı ana etmenleri içermektedir.

-Hidrokarbon kaynakları ve balık yatağı gibi ekonomik etmenler, sosyo-ekonomik ve demografik etmenler; tarihi haklar; savunma ve güvenlik çıkarları; seyrüsefer ile ilgili etmenler; çevresel etmenler ve üçüncü Devletlerin varlığı, vb.

⁴⁵ UN Doc - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs, Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries, United Nations, New York, 2000, s. 33-35.

Devletlerin deniz bölgelerinin karasal suların ötesinde sınırlandırılmasına ilişkin temel çıkarları, canlı ve cansız kaynakların kullanılmasıyla elde edilecek ekonomik faydalara bağlıdır. Devletler bu yüzden coğrafi etmenlerin yanı sıra, Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasına tabi olan bölgelerdeki ekonomik kaynakları da göz önünde bulundurur⁴⁶.

Esasen, Devletler arasındaki Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasının genellikle siyasi, ekonomik veya güvenlik açısından yönlendirildiğini söylemek yanlış olmaz. Uluslararası mahkemelerden önceki birkaç davada, güvenlik, bu davalarda yer alan iki Devlet tarafından kıyılara yakınlık olarak yorumlanmıştır. Libya/Malta Kıta Sahanelığı Davasında UAD güvenlik hususlarının Kıta Sahanelığı ile ilişkisiz olmadığını belirtti ancak Divan, bu davada güvenlik kaygılarında yakınlığın önemli olduğunu açıkça belirtti. Benzer bir şekilde, Gine/Gine-Bisseau davasında tahkim mahkemesi bunu takiben aşağıdaki şekilde karar verdi:

"Mahkeme, kabul edilen çözümde, her Devletin kıyılarının karşısında ve çevresinde bulunan deniz bölgelerini kontrol etmesini sağlamıştır. Bu kaygı, Mahkemeye adil bir çözüm arayışında sürekli rehberlik etti. Mahkemenin temel amacı, herhangi bir Tarafın kalkınma hakkını veya güvenliğini tehlikeye sokabilecek şekilde zıt kıyılarında veya yakın çevresinde haklarının elinden alınmasını engellemektir."⁴⁷.

⁴⁶ Miyoshi.: "The Joint Development of Offshore Oil and Gas in Relation to Maritime Boundary Delimitation" s. 47-48.

⁴⁷ UN Doc - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs, Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries, New York 2000, s. 42-44.

IV. HAKKANİYETE UYGUN BİR SONUÇ ELDE ETME SÜRECİ

Hakkaniyet prensibi deniz yetki alanı sınırlandırması sürecinin en temel ilkesi olarak teecessüm etmiştir. Günümüzde, deniz sınırlamasının KS/MEB sınırlamasının hakkaniyete uygun ilkelerle belirlenmesi gerektiğine hiçbir şüphe bulunmamaktadır. Bu tür ilkelere yönelik iki önemli yaklaşım vardır. Birincisi, adil yaklaşımı vurgulayarak herhangi bir zorunlu yöntemi reddeden ve davanın duruma göre çözümünü destekleyen çözüm temelli eşitlik yaklaşımıdır. Sonuç odaklı yaklaşım, deniz sınırlaması hukukunun da öne sürdüğü gibi yalnızca hakkaniyettir. İkinci yaklaşım ise iki aşamalı bir yöntem kullanan düzeltici hakkaniyet yaklaşımıdır: Bu çerçevede ilk aşamada eş uzaklık yöntemi uygulanır ve ilgili koşullar gerektirirse eş uzaklık çizgisi kaydırılabilir. Düzeltici eşitlik yaklaşımı genel kural olarak orta-eş uzaklık çizgi sistemini temel alır⁴⁸. Çözüm odaklı eşitlik yaklaşımlarının kökeni 1969 yılındaki Kuzey Denizi Kıta Sahaneliği davalarına dayanır. UAD zorunlu herhangi bir Kıta Sahaneliği sınırlama yönteminin varlığını aşağıdakileri belirterek vurgulamıştır;

"...her koşulda kullanımı zorunlu olan başka bir sınırlama yöntemi yoktur. Aynı şekilde tek bir sınırlama yöntemi seçmek yerine tek bir amaca odaklanmak önemlidir..."

Bu yaklaşım aynı zamanda UAD'nın aşağıdaki kararı verdiği Tunus-Libya davasında da korunmuştur;

⁴⁸ Tanaka, "Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation", s. 119 - 125.

"Hakkaniyet ilkelerini uygulamanın sonucu hakkaniyete uygun çözüm olmalıdır... ancak burada baskın olan sonuçtur; ilkeler amaca hizmet eder. Bir ilkenin hakkaniyete uygunluğu, adil bir sonuca ulaşma amacıyla kullanılıp kullanılmadığına göre değerlendirilmelidir."

Bunun üzerine, Divan eş uzaklık yönteminin zorunlu yapısını ve bu yöntem üzerinden diğer yöntemlere yüklenen öncelikli durumu reddetmiştir⁴⁹. Tunus/Libya Davasında (1982); hakkaniyet ve adil ilkeler daha detaylı olarak ele alınır:

"Genellikle kullanılan bu terminoloji yeteri kadar etkili değildir çünkü hem erişilmek istenen sonuç hem de bu sonuca erişmek için kullanılacak olan yolları nitelemek için hakkaniyet terimini kullanır. Ancak, burada baskın olan sonuçtur. İlkeler amaca hizmet eder. Bir ilkenin eşitliği, adil bir sonuca ulaşma amacıyla kullanılıp kullanılmadığına göre değerlendirilmelidir. Her ilke kendi içerisinde adil olmasa bile, sonuca ulaştırabilir. Her ilke kendi içerisinde hakkaniyet olmasa bile, sonucun eşitliğine değinerek bu niteliği elde edebilir."⁵⁰

Bu konuda belirli kriterler ortaya çıkmıştır ve bunlar aşağıdaki gibi formül haline getirilebilir:

- (1) Sınırlandırma uluslararası hukuk temeline dayanan anlaşma ile yapılmalıdır,
- (2) Mümkün olduğunca iki taraf da birbirinin doğal uzantı haklarını gasp etmemelidir ve ilgili devletin kıyılarının denizlere doğru projeksiyonunu kesmemelidir,

⁴⁹ Tanaka, "Reflections on Maritime Delimitations in the Cameroon Nigeria Case", s. 382.

⁵⁰ Miyoshi, "Considerations of Equity in the Settlement of Territorial and Boundary Disputes", s. 191 - 198.

- (3) Sınırlandırmanın hakkaniyete uygun kriterlerin kullanılarak yapılması ve bölgenin coğrafi özellikleri ile diğer ilgili koşulları dikkate alınması⁵¹

Bu durum UAD tarafından Tunus/Libya Davalarında, DAS sürecine uygulanabilecek ve hakkaniyete uygun bir sonuç elde etmeye yarayacak uygun ilkeler ve kurallar olarak belirtilmiştir. Maine Körfezi Davasında, UAD her DAS davasında genel uluslararası hukukun öngördüğünü yansıtan iki ilke ortaya koymuştur; Birincisi, tek taraflı deniz sınırlandırması olamaz, DAS taraflar arasındaki anlaşmayla dayanmalı ve yürürlüğe girmelidir ve ikincisi, sınırlandırma, hakkaniyete uygun bir sonuç elde edilmesi amacıyla hakkaniyet ölçütlerinin uygulanması ve bölgenin coğrafi özellikleri ile diğer ilgili koşullarının dikkate alınması ile tamamlanacaktır⁵².

Mahkemeler yıllar içinde DAS için uygulanabilir olan ilkeleri açıklamaya çalışmıştır. DAS ile ilgili 1969 Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı Davalarının özü, deniz yetki alanı sınırlandırmasının hakkaniyete uygun olarak anlaşma ile yapılması gerektiğidir⁵³. UAD;

Adalet Divanı'nın yasal muhakemesi ne olursa olsun, kararları tanım gereği adil ve dolayısıyla bu anlamda hakkaniyete uygun olmalıdır. Adaleti dağıtan ya da yasayı ilan eden bir Divandan bahsedildiğinde, kararın nesnel gerekçesini, dışarıda değil kurallar içinde yatan hususlarda bul-

⁵¹ Craford, 288.

⁵² Shaw, 431.

⁵³ Becker-Weinberg, 167.

ması ve bu alanda tam olarak adil ilkelerin uygulanması tam olarak hukukun üstünlüğüdür."⁵⁴

UAD, eşit uzaklık yönteminin uluslararası hukukun zorunlu bir ilkesi olmadığına ve herhangi bir öncelik veya tercih statüsüne sahip olmadığına karar vermiştir. Bu, 1969 Kuzey Denizi Kıta Sahanelığı Davalarından bu yana UAD'nin yerleşik içtihadı olmuştur⁵⁵. UAD, Libya / Malta Davası'nda (1985) açıkladığı üzere, eşitlik yönteminin uluslararası teamül hukukunun zorunlu bir kuralı olmadığı konusundaki tutumunu yeniden ifade etti. Divan ayrıca:

“... eşitlik, zıt veya yarı-zıt kıyılar arasında dahi tek uygun sınırlama yöntemi ya da izin verilen tek çıkış noktası değildir. Hakkaniyet ilkelerinin belirli ilgili koşullarda uygulanması, en baştan bile başka bir yöntemin veya yöntem kombinasyonunun kabul edilmesini gerektirebilir.”⁵⁶

UDHM, Bangladeş / Myanmar Davasında, 1982 Sözleşmesi'nin 74 (1) ve 83 (1) maddeleri uyarınca DAS için geçerli olan ilke ve kurallara genel bir bakış atmıştır:

“Mahkeme, deniz sınırlandırma çizgisinin çizilmesinde hangi yöntemin takip edilmesi gerektiğinin, her davanın koşulları ışığında dikkate alınması gerektiğini gözlemlemektedir. Hakkaniyete uygun bir sonuç elde etmenin amacı, Mahkemenin bu bağlamdaki eylemini yönlendiren en

⁵⁴ Jayewardene, H. W.: *The Regime of Islands in International Law*, Leiden 1990, s. 320 - 329.

⁵⁵ Nelson, 843.

⁵⁶ Jayewardene, 326 - 328.

önemli husus olmalıdır. Bu nedenle, izlenecek yöntem, hâkim coğrafi gerçeklikler ve her davanın özel koşulları altında, hakkaniyete uygun bir sonuca yol açabilecek yöntem olmalıdır."⁵⁷

Jan Mayen Davasında (1993), UAD, Kıta Sahaneliği ve MEB'in 1982 Sözleşmesi'nde sınırlandırılması ile eşit uzaklık / özel koşullar kuralı ve Kıta Sahaneliği Sözleşmesi'nin sınırlandırılmasına ilişkin kuralların hakkaniyete uygun bir sınırlama elde etmek için aynı kararlılığa sahip olduğunu belirtti⁵⁸.

Öte yandan, şimdiye kadar deniz sınırlarının çoğunluğu yargı kararlarından ziyade ikili anlaşmalar ile belirlenmiştir⁵⁹. En az bir diğer Kıyı Devleti ile çakışan bir deniz yetki alanı olmayan neredeyse hiçbir Kıyı Devleti yoktur. Birçok deniz sınırı sorunu hâlâ çözüm beklemektedir⁶⁰. Bununla birlikte, deniz alanlarının sınırlandırılmasına ihtiyaç duyulduğu durumlarda, genellikle Kıyı Devletlerinin sınırlandırmaya ihtiyaç duymadığı veya Devletlerin DAS sürecinin gerçekleştirilmesine ilişkin geçerli kurallar ve ilkeler üzerinde anlaşamadıkları için aslında hiçbir sınırlamanın gerçekleşmediği görülür. Buna rağmen mevcut denizcilik sınırlarının çoğu ikili anlaşmalar ile belirlenmiştir⁶¹.

Deniz yetki alanına ilişkin genişletilmiş talepler nispeten yeni olduğu için, dünyanın deniz sınırları haritası henüz tamamlanmamıştır. Bu bağ-

⁵⁷ Becker-Weinberg, 173 - 175.

⁵⁸ Churchill - Lowe, 191 - 200.

⁵⁹ Churchill / Lowe, Loc. Cit.

⁶⁰ Crafword, 281 - 282.

⁶¹ Miyoshi, Masahiro; Op. Cit., s. 47.

lamda, Devletlerin, deniz sınırlarını belirlemek için her iki taraf tarafından kabul edilebilir ve olumlu bir sonuç elde etmek amacıyla gerçek bir niyetle müzakere etme konusunda sorumlulukları bulunmaktadır⁶².

DAS esas olarak 1982 Sözleşmesi'nin 15, 74 (1) ve 83 (1) maddelerine tabidir. Yukarıda tartışıldığı gibi, bahsi geçen hükümler, sınırlandırma sürecinin hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, esasen yukarıda bahsedilen maddeler, adil bir çözüm üretmesi muhtemel herhangi bir sınırlama yöntemini / ilkesini seçme özgürlüğü de sağlamaktadır⁶³.

Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasının temel prensibi hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmaktır. Bahse konu köklü ilkeye göre, coğrafi ve diğer ilgili koşullar dikkate alınarak adalara özel muamele yapılabilir. Adaların mevcudiyeti hakkaniyete uygun sınırlandırmayı bozarsa, bu özel muamele kısmi olabilir / MEB veya KS belirlenmesinde adaların herhangi bir etkisi olmayabilir. Hem Devlet Uygulamasında hem de içtihatlarda, tartışmalı konumda bulunan adaların hiçbir etkisi olmadığı birçok durum vardır ve DAS, devletler arasında uluslararası mahkemeler önünde pek çok dava açılmasına sebep olmuştur⁶⁴. Bu nedenle, deniz sınırlama anlaşmazlıklarının çözümü UAD ve diğer uluslararası mahkemeler için hayati bir görev haline gelmiştir⁶⁵. DAS süreci üzerindeki olası yan etkileri önlemek için üçüncü tarafların çakışan deniz sınırı taleplerinde taraf

⁶² Hong - Dyke, 30 - 32.

⁶³ Antunes, 81 - 112.

⁶⁴ Harris, 407.

⁶⁵ Craford, 280.

olmaktan ve ikili konularda mahkeme görevi yapmaktan kaçınmak büyük önem taşımaktadır.

Aslında, DAS hukuku uluslararası mahkemelerin içtihadı yoluyla geliştirilmiştir. Deniz sınırlandırması içtihatları, hakkaniyet ilkelerine sürekli olarak başvurulduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle, bitişik sahilleri olan Devletler arasındaki sınırlamalarla ilgili olarak, içtihatların eşit uzaklık yöntemine mesafeli olduğunu göstermektedir⁶⁶.

Özetle, 1982 Sözleşmesi DAS ile ilgili hakkaniyete uygun bir sonuç elde etmek için uygulanacak herhangi belirli bir yöntem sunmamaktadır. Ancak içtihat hukuku, hakkaniyete uygun sonuçlar konusunda çeşitli yöntemler sunmuştur⁶⁷.

Sonuç olarak, hakkaniyet ilkelerinin Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasının tam merkezinde olduğu hâlihazırda yerleşik bir kural halini almıştır⁶⁸. Aslında, deniz sınırlandırma hukuku veya uluslararası teamül hukuku tarafından öngörülen ve uygulanan bir sınırlama yöntemi yoktur, bu nedenle hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmanın uluslararası deniz sınırlandırma hukuku tarafından öngörülen tek zorunlu husus olduğu söylenebilir.

Kıyı Devletler Deniz Alanı Sınırlandırmalarının tamamlanmasından ekonomik ve siyasi olarak büyük ölçüde yarar sağlayabilirler. Ayrıca, uluslararası hukukun gerektirdiği gibi iyi komşuluk ilişkileri ilkesi ışı-

⁶⁶ Tanaka, “Reflections on Maritime Delimitations in the Cameroon Nigeria Case”, s. 405.

⁶⁷ Bölüm 2 ve 3'e bakınız.

⁶⁸ Tanaka, “The International Law of the Sea”, s. 208 - 215.

ğında, deniz sınırları ihtilaflarının barışçıl ve hakkaniyete uygun bir şekilde çözülmesi, sadece bitişik ve zıt kıyısı olan Devletler arasındaki olası çatışmaları bertaraf etmeyecek, aynı zamanda ilgili ülkelerin deniz yetki alanlarındaki kaynakları keşfedip yararlanmalarını sağlayacaktır⁶⁹. Diğer bir muhtemel çözüm yaklaşımı ise, tartışmalı bölgelerde zıt veya bitişik kıyı devletleri arasında denizde hidrokarbon veya balıkçılık kaynaklarının kullanımı için ortak geliştirme / yönetim alanlarının oluşturulmasıdır.

KAYNAKÇA

Anastasia Strati et al, *Unresolved Issues and New Challenges to the Law of the Sea* (Boston, Martinus Nijhoff Publishers 2006).

Barbara Kwiatkowska, 'Equitable maritime boundary delimitation, as exemplified in the work of the international court of justice during the presidency of Sir Robert Yewdall Jennings and Beyond' (1997) 28(2) *Ocean Development & International Law* 91.

Chris Carleton, *Maritime Delimitation in Complex Island Situations - A Case Study on the Caribbean Sea Maritime Delimitation* (Martinus Nijhoff, Leiden Netherlands 2006).

D. C. Kapoor and Adam Kerr, *A Guide to Maritime Boundary Delimitation* (London, Sweet & Maxwell 1986).

⁶⁹ Miyoshi, "The Joint Development of Offshore Oil and Gas in Relation to Maritime Boundary Delimitation", s. 48.

David Harris, *Cases and Materials on International Law* (7th edn, Sweet and Maxwell 2012).

David Joseph Attard and others (ed), *The IMLI Manual on International Maritime Law, Volume I: The Law of the Sea* (Oxford University Press, 2014).

David Joseph Attard, 'Mediterranean Maritime Jurisdictional Claims: A Review' in Jurgen Basedow (ed), *The Hamburg Lectures on Maritime Affairs* (Springer 2010).

David Joseph Attard, *The Exclusive Economic Zone in International Law* (Oxford, Clarendon Press 1987).

Deniz Bölükbaşı, *Turkey and Greece, The Aegean Disputes: A Unique Case in International Law*, (Rutledge-Cavendish, 2012).

Hiran W. Jayewardene, *The Regime of Islands in International Law* (Leiden Netherlands, Martinus Nijhoff Publishers 1990).

James Crawford, *Brownlie's Principles of Public International Law* (8th edn, Oxford, Oxford University Press 2012).

Malcolm Shaw, *International Law* (7th edn, Cambridge, Cambridge University Press 2014).

Masahiro Miyoshi, *Considerations of Equity in the Settlement of Territorial and Boundary Disputes* (London, Martinus Nijhoff Publishers 1993).

Masahiro Miyoshi, *The Joint Development of Offshore Oil and Gas in Relation to Maritime Boundary Delimitation* (University of Durham 1999).

Myron Nordquist and others, *The Regulation of CS Development* (Leiden, Netherlands, Martinus Nijhoff Publishers 2013).

Nelson L. D. M. ‘The Role of Equity in the Delimitation of Maritime Boundaries’ (1990) 84(4) *The American Journal of International Law* 837.

Niels Andersen and others, ‘International Boundary Disputes: An unfinished tale of Geology, Technology, Money, Law, History, Politics and Diplomacy’ (Texas, Offshore Technology Conference 2014) <https://www.academia.edu/9497435/International_Boundary_Disputes_An_unfinished_tale_of_Geology_Technology_Money_Law_History_Politics_and_Diplomacy> erişim tarihi 20.04.2015

Nugzar Dundua, ‘Delimitation of maritime boundaries between adjacent States’ (UN 2007) <http://www.un.org/depts/los/nippon/unff_programme_home/fellows_pages/fellows_papers/dundua_0607_georgia.pdf> erişim tarihi 20.04.2015

Nuno Marques Antunes, *Towards the Conceptualization of Maritime Delimitation* (Boston, Martinus Nijhoff Publishers 2003).

Owen McIntyre, *Utilization and Environmental Protection of Shared International Freshwater Resources – The Role of Equity* (Ireland, University College Cork 2013).

Prosper Weil, *The Law of Maritime Delimitation – Reflections* (Cambridge, Grotuis Publications 1989).

Robin Churchill and Vaughan Lowe, *The Law of the Sea* (3rd edn, Manchester University Press 1999).

Seoung-Yung Hong and Jon M. Van Dyke, *Maritime Boundary Disputes, Settlement Processes and the Law of the Sea* (Boston, Martinus Nijhoff Publications 2009).

Shideru Oda, *Fifty Years of the Law of the Sea* (Kluwer Law International 2003).

UN Doc, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs; *Digest of International Cases on the Law of the Sea* (New York, United Nations Publications 2007).

UN Doc, Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs (New York, United Nations Publications 2000).

Vasco Becker-Weinberg, *Joint Development of Hydrocarbon Deposits in the Law of the Sea* (Hamburg, Springer 2014).

Yoshifumu Tanaka, 'Reflections on Maritime Delimitations in the Cameroon Nigeria Case' (2004) 53(2) *The International and Comparative Law Quarterly* 396.

Yoshifumu Tanaka, *Predictability and Flexibility in the Law of Maritime Delimitation* (Oregon, Oxford and Portland 2006).

Yoshifumu Tanaka, *The International Law of the Sea* (Cambridge, Cambridge University Press 2012).